

VEEL ONDUIDELIJK- HEID OVER DUURZAAM EN LEGAAL

De Nederlandse overheid heeft zich ertoe verplicht om vanaf 2010 bij al haar aankopen duurzaamheid als belangrijke factor mee te nemen. Ook hout en houtproducten (inclusief papier) moeten aan deze zwaarwegende toets voldoen. De overheid heeft met deze beslissing nogal wat op haar hals gehaald. Want wat is duurzaamheid? Alleen al in de wereld van het hout bestaan er talloze certificaten, keurmerken en richtlijnen die elk een vorm van duurzaamheid pretenderen: de lijst van afkortingen is lang. Is er voor de houthandel soms al geen touw meer aan vast te knopen, ook de inkoop-ambtenaren van de diverse overheden dreigen de weg kwijt te raken in dit bos van duurzaamheid.

WOLLIGE WOORDEN

2011 KOMT
AKELIG DICHTBIJ

De overheid neemt het
certificeren van hout
meer in eigen hand.

Met het oogmerk helderheid te verschaffen over het houtinkoopbeleid van de Nederlandse overheid belegde Stichting Probos op 16 september een bijeenkomst in Kasteel De Schafelaar in Barneveld. Als kennis- en innovatiecentrum stelt Probos zich ten doel kennis over bos en bosbeheer te verzamelen en te verspreiden.

In het kader van het Kennisnetwerk Verantwoord Ondernemen met Hout had zich voor de vijfde maal een zeer divers gezelschap verzameld. De houthandel was vertegenwoordigd, maar ook inkopers van overheidsdiensten, defensie, gemeenten etc. Kortom: consumenten, leveranciers en producenten zaten naast elkaar in de zaal. Want het is niet alleen de Rijksoverheid die zich heeft verplicht met ingang van 2011 alleen duurzame materialen in te kopen, ook lagere overheden zoals gemeenten, provincies en waterschappen hebben deze verplichting op zich genomen. Hoewel het bij hen om percentages gaat van 75 en 50 procent.

De lijst van producten die aan deze duurzaamheidseisen moeten voldoen is alleen al wat betreft hout schier eindeloos. Van notitieblokjes tot aan kantoormeubilair, van constructiematerialen tot aan damwanden; alle producten waar hout in voorkomt zijn aan deze criteria onderhevig. Om de ambtenaren te helpen om tot een selectie te komen biedt Probos de overheid de helpende hand. Bewustwording van stakeholders, monitoring, voorbeelden van bestekteksten zijn beschikbaar en eind dit jaar en begin 2009 kunnen ambtenaren op training om zich de wereld van duurzaamheid in hout eigen te maken. Probos heeft er zelfs een website aan gewijd (www.inkoopduurzaamhout.nl) waarop alle facetten van dit onderwerp aan bod komen.

ZES MILJOEN KUUB Mark van Benthem van Probos zei het al toen hij de bijeenkomst inleidde: "Veel ambtenaren beseffen niet hoe vaak ze met het product hout te maken hebben". Lizet Quaak van het ministerie van VROM voegde daaraan toe dat voor veel van deze ambtenaren het begrip duurzaamheid niet duidelijk is. Zelfs de termen legaal en illegaal hout leiden tot verwarring. Dat de kreet duurzaamheid niet alleen met ontbossing te maken heeft, maar ook met bijvoorbeeld de rechten van de bevolkingsgroepen die in de gebieden wonen waar het hout gekapt wordt, is niet bij alle inkopers van de overheid bekend.

Nederland koopt jaarlijks zes miljoen m³ hout in, waarvan vijf procent uit tropisch hardhout bestaat. De doelstelling van de Nederlandse overheid is dat van deze zes miljoen kuub in het jaar 2011 vijftig procent duurzaam is. Uit een monitoring blijkt dat dit percentage in 2005 nog 13,3 was. Nog een lange weg te gaan dus. De officiële tekst waarin het kabinetsstandpunt is verwoord luidt: "dat alle rijksinstanties welke onder de ministeriële verantwoordelijkheid vallen zich ertoe verplichten dat het door hen aangekochte of aanbestede hout zoveel mogelijk en op termijn volledig op aantoonbaar

duurzame wijze geproduceerd is. Daarnaast verzekeren zij zich er minimaal van dat het hout van aantoonbaar legale afkomst is".

Vanuit de Tweede Kamer werd met een motie geëist dat vanaf 2010 al het door het Rijk ingekochte hout duurzaam moet zijn. Duidelijk lijkt het, maar in het verleden werd al eerder geprobeerd om de overheid duurzaam te laten inkopen. In 1997 verzandde een poging omdat de eisen te vaag waren. Daarom werden ditmaal de zaken grondiger aangepakt.

BEOORDELINGSRICHTLIJN Het politiek gevoelige onderwerp - denk aan Greenpeace en de discussie rondom illegaal hout - vroeg om een omzichtige benadering waarbij alle betrokkenen gehoord werden. Van 2001 tot 2005 vond het zogenaamde BRL-proces (Beoordelingsrichtlijn voor duurzaam geproduceerd hout) plaats waarbij geïnventariseerd werd bij de stakeholders wat de duurzaamheidseisen

den voorgelegd en het commentaar werd in een rapport verwerkt dat in juni naar de Tweede Kamer is gezonden.

OPTIMALE TRANSPARANTIE Binnenkort zijn de resultaten van de eerste vier toetsingen van de TPAC bekend: FSC, PEFC, PEFC Duitsland en PEFC Finland. In het najaar vindt er een rondetafelbijeenkomst plaats waar de knelpunten besproken gaan worden. Dat die er zijn lijkt nu al vast te staan bij een dergelijk omvangrijk en gevoelig onderwerp. Het is helder dat de overheid optimale transparantie moet betrachten wil zij niet verzeild raken in juridisch gearrewar als gevolg van een aanbesteding waarbij partijen in het veld zich benadeeld voelen.

Dat de procedures nu al vragen oproepen viel tijdens het congres in Barneveld op te maken uit de reacties vanuit de zaal. Hoe kan de overheid controleren waar het hout vandaan komt? Is het niet zo dat hout dat vanuit Finland naar Duitsland

Lizet Quaak: voor veel ambtenaren is het begrip duurzaamheid niet duidelijk.

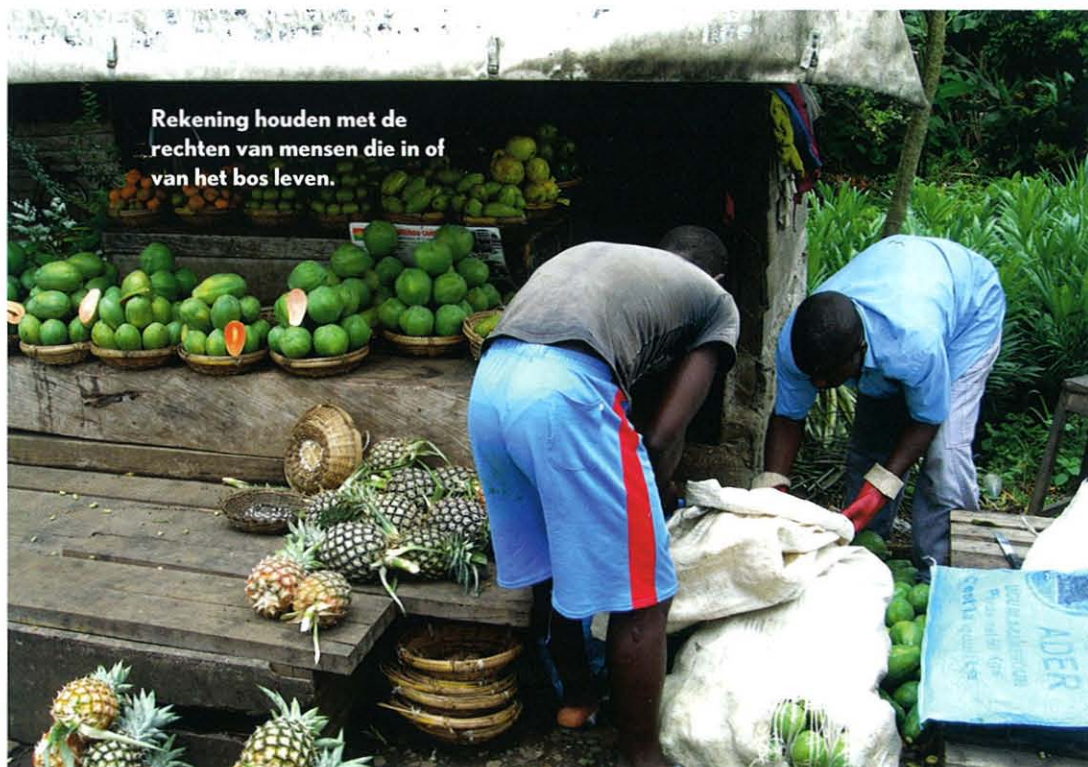
waren die aan hout gesteld konden worden. Dit bleek een te complex en langdurig proces te zijn. In 2007 stelde de Nederlandse overheid vast dat hout met een certificaat van FSC, PEFC, CSA, SFI en MTCC van legale herkomst is.

Ondertussen was de TPAC-commissie (Timber Procurement Assessment Committee) bezig de certificeringssystemen te toetsen aan de Nederlandse inkoopcriteria voor duurzaam geproduceerd hout. TPAC is opgezet, in opdracht van het ministerie van VROM, door de Stichting Milieukeur (SMK) als de opvolger van de Commissie Gelijkwaardigheidstoetsing. Deze laatste had al een pretoets uitgevoerd op de certificeringssystemen van FSC Zweden, FSC Brazilië, PEFC Duitsland, FFCS (Finland), CSA (Canada) en MTCC (Maleisië). De commissie concludeerde destijds dat geen van deze certificeringssystemen volledig gelijkwaardig was aan de BRL. TPAC heeft daarop een uitgebreide lijst met eisen opgesteld waar hout aan moet voldoen wil het het predicaat duurzaam krijgen. De resultaten werden weer aan alle belanghebben-

vervoerd wordt daar alsnog het PEFC-logo kan krijgen? Heeft de overheid nu al een definitie van duurzaam geteeld hout? En hoe zit het met de zogenaamde *mixed sources* en papierpulp? Lizet Quaak had op deze vragen ook geen klip en klaar antwoord, maar gaf wel aan dat in de toekomst de overheid het certificeren van hout meer in eigen hand gaat nemen. Zo zal de organisatie Keurhout volgens haar verdwijnen en worden in de toekomst diens diensten overgenomen door TPAC. Lizet Quaak kon het gevoel van wantrouwen in de zaal echter niet wegemen. De indruk bleef bestaan dat er nog veel onduidelijk is en dat 2011 akelig dichtbij komt.

RIJKSWATERSTAAT EN DUURZAAMHEID

Henk Tiemensma, werkzaam bij de Bouwdienst van Rijkswaterstaat, legde uit wat duurzaam inkopen in de praktijk betekent. Rijkswaterstaat valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Verkeer en Waterstaat en is dé uitvoeringsorganisatie van dit departement. Rijkswaterstaat is als zodanig verantwoordelijk voor

Rekening houden met de rechten van mensen die in of van het bos leven.

grote projecten zoals de Hogesnelheidslijn (HSL). Met een budget van 4 à 5 miljard euro zijn ze een grote speler in het veld van duurzaam inkopen.

Tiemensma maakte duidelijk dat Rijkswaterstaat geen materialen koopt maar projecten. Hij liet er geen misverstand over bestaan dat Rijkswaterstaat vindt dat de aannemer verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de gebruikte materialen. "Er wordt getoetst op afstand", zoals Tiemensma dit noemt. Daarbij is de duurzaamheidseis alleen van toepassing op in het werk achterblijvende materialen. Dat wil zeggen dat bekistingshout, pallets en dergelijke buiten beschouwing blijven. Aan hout dat als bouwstof gebruikt wordt, stelt Rijkswaterstaat als eisen dat het duurzaam geproduceerd en legaal gekapt dient te zijn. Certificaten zoals FSC en PEFC moeten de duurzaamheid van het materiaal garanderen en een handelsketenbewijs (Chain of Custody) de legaliteit van het gebruikte hout.

DATABASE In de praktijk blijken deze eisen op problemen te stuiten. Soms zit de leverancier te ver weg in de keten en is het hout niet meer traceerbaar, of zijn de benodigde hoeveelheden niet leverbaar met certificaat. Immers, het zijn vaak de traditionele houtsoorten waar vraag naar is waardoor er al snel een tekort ontstaat. Wanneer een leverancier tegen dit soort problemen aan loopt springt Rijkswaterstaat bij. Het Kennis Centrum Houtconstructies helpt bij projecten in de Grond-, Wegen- en Waterbouwsector (GWW). Dit Kennis Centrum laat ook onderzoek verrichten en beschikt over een database van houtsoorten die gebruikt worden in de GWW-branche. In die database staat informatie over in omloop zijnde certificaten,

duurzaam construeren, de omgang met illegaal hout, materiaaleigenschappen, leveranciers en toepassingen van de diverse GWW-houtsoorten.

Tot slot noemde Henk Tiemensma nog een aantal voorbeelden van innovatieve projecten bij Rijkswaterstaat: sluisdeuren in de Zuid-Willemsvaart (acht sluisdeuren van duurzaam geproduceerd mukulungu en okan), houten verkeersportalen (Siberisch lariks) en een houten verkeersbrug (geacetyleerd Accoya met FSC-certificaat). Zoals Tiemensma het bracht lijkt Rijkswaterstaat goed voorbereid te zijn en hier en daar zelfs vooruit te lopen op de duurzaamheidseisen.

REEF HOUT Hoe bedrijven kunnen inspelen op de duurzaamheidseis van de overheid vertelde Toon Meyer, werkzaam bij Reef Hout in Goor. Hij vatte in het kort samen waar Reef Hout voor staat. Het bedrijf handelt in hout en houtproducten, streeft naar honderd procent duurzaamheid en is gecertificeerd. Voor projecten van Rijkswaterstaat levert Reef hout voor onder andere beschoeiingen, steigers, bruggen en straatmeubilair. Meyer gaf voorbeelden van hoe Reef het maatschappelijk verantwoord ondernemen invult. De onderneming betreft hout uit Kameroen, Guyana en Brazilië' en heeft voor 70 tot 80 procent de houtbronnen in eigen hand.

Door de aanvoer en verwerkingskanalen zoveel mogelijk te controleren, probeert Reef Hout te garanderen dat het geleverde product het predicaat duurzaam verdient. Dus legaal gekapt hout waar tijdens de oogst rekening gehouden wordt met de ecologische omgeving. Dus geen kap langs waterlopen, zorgvuldig rooien (*reduced impact logging*) en ook nieuwe houtsoorten

oogsten, zodat er in het bos diversiteit aan houtsoorten blijft bestaan. Ook moet er rekening gehouden worden met de rechten van mensen die in of van het bos leven. Daarbij hoort een positieve invloed op de lokale economie en goede arbeidsomstandigheden en -voorwaarden.

Als voorbeeld gaf Meyer Kameroen waar Reef vier zakenrijzen heeft, vijf concessies (300.000 ha bos waarvan 98.000 ha gecertificeerd) en een fineerfabriek. In Kameroen biedt Reef werk aan 1.400 werknemers. Het waterfront in de Friese plaats Grou is een voorbeeld van een project in Nederland waar Reef Hout materiaal voor leverde: planken van angelim vermelho met FSC-certificaat. Reef adviseerde het gebruik van deze relatief onbekende houtsoort. Opdrachtgevers kiezen nu

eenmaal snel voor bekendere varianten. "Er zat azobé in dus moet er weer azobé in", zoals Toon Meyer het verwoordde.

Hoewel hij liet zien hoe een bedrijf de duurzaamheidseis van de overheid hoort in te vullen bleef in de zaal toch het gevoel hangen dat zowel de overheidsdiensten als de andere partijen in de markt niet goed weten waar ze aan toe zijn. Termen als legaal en illegaal, duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen blijven wollige woorden. Er wordt dan ook met spanning uitgekeken naar de conclusies van de TPAC-commissie die eind september/begin oktober met de eerste resultaten naar buiten komt. ■

